

Tuula Korpela

VÄHENEEKÖ KULTTUURINÄLKÄ IKÄÄNTYESSÄ?

Kuntoutusohjauksen ja – suunnittelun koulutusohjelma

2012

VÄHENEEKÖ KULTTUURINÄLKÄ IKÄÄNTYESSÄ

Korpela, Tuula
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutusohjauksen ja – suunnittelun koulutusohjelma
Toukokuu 2012
Sallinen, Merja, TtT
Sivumäärä: 30
Liitteitä: 3

Asiasanat: ikääntyneet, kulttuuri, harrastaminen, osallisuus

Osallistuminen kulttuuritoimintaan lisää voimavaroja, hyvinvointia ja terveyttä. Vanhusten oikeus kulttuuripalveluihin, osallistumiseen ja esteettömään harrastamiseen säilyy vaihtuvissa elämäntilanteissa myös avuntarpeen lisääntyessä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää iäkkäiden kulttuurin ja taiteen harrastamista. Tavoitteena oli nostaa esille ikäihmisten toiveita harrastamisen sisällöstä ja toteutuksesta. Osallistuminen oli määritelty osallisuutena tekemiseen mutta myös yleisönä olemiseen. Tutkimuksessa selvitettiin myös esteitä, jotka vaikeuttavat mahdollisuutta harrastaa.

Opinnäytetyö toteutettiin strukturoituna lomakehaastatteluna erään turkulaisen palvelutalon asukkaille. Otokseen valittiin kotihoidon asiakkaat, joilla ei ollut olennaista muistin, kognition tai mielenterveyden ongelmaa. Kyselyyn vastasi 18 henkilöä. Aineisto analysoitiin pääosin kvantitatiivisin menetelmin.

Haastateltavat olivat työikäisenä aktiivisimmin harrastaneet lukemista, musiikkia, tanssia sekä television katselua ja radion kuuntelua. Tutkimustulosten mukaan kuluneen vuoden aikana suosituimmat kulttuuriharrastukset olivat olleet musiikki, television katselu, radion kuuntelu ja elokuvat. Tutkittavien toiveena oli tulevaisuudessa harrastaa teatteria, näytelmiä, tanssikulttuuria, osallistua yhteisiin lukupiireihin sekä tutustua muiden maiden kulttuureihin. Kiinnostus kuvataiteisiin, kansanperinteisiin ja keskustelukerhoihin oli kasvanut vuosien myötä. Fyysistä toimintakykyä vaativat harrastukset olivat väistymässä ja tilalle oli tullut halu harrastaa henkisempiä kulttuurimuotoja. Tutkimuksen mukaan esteenä kulttuurin ja taiteen harrastamiseen olivat alaraajaongelmat, kivut, säryt, huimaus sekä heikentynyt tasapaino. Haastateltavat toivoivat toiminnan tapahtuvan omassa palvelutalossa iltapäivisin.

Taiteen ja kulttuurin tulisi olla osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Tulevaisuuden haasteena on menetelmien kehittäminen osana koti- ja avopalveluja. Tavoitteena on, että yksilölliset kulttuuritarpeet olisivat osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa. Kehittäminen vaatii asenteiden, työtapojen ja toimintakulttuurin muutosta sekä johtajuuden ja koulutuksen kehittämistä.

DOES THE NEED FOR CULTURE DIMINISH WITH AGE

Korpela, Tuula

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme of Rehabilitation Counselling and Planning

May 2012

Sallinen, Merja, PhD

Number of pages: 30

Appendices: 3

Keywords: the aged, culture, hobbies, social inclusion

Participating in cultural activities increases resources, wellbeing and health. The right to cultural services, participation and accessibility to hobbies remains in changing life situations, also when the need for assistance increases.

The purpose of this thesis was to learn about how the elderly use culture and art. The goal was to highlight the aged population's wishes on the content and realization of free time activities. Participation was defined as participating in the making, but also as being in the audience. The study also concentrated on the barriers hindering the aged from participating.

The thesis was realized as a structured form interview with the residents of a service flats house in Turku. The sample included those home care residents, who had no significant memory, cognition of mental health issues. 18 persons took part in the interview. The data was mainly analysed with quantitative methods.

Those interviewed had during their working lives mostly participated in reading, music, dance, watching tv and listening to the radio. According to the results, the most popular cultural activities over the past year had been music, watching TV, listening to the radio and the movies. The wish for the future was to also go to the theatre, see plays, participate in dance culture, take part in book clubs and become more familiar with the cultures of other countries. The interest towards art, folk traditions and conversation clubs has increased over the years. Hobbies demanding physical activity have moved aside to give room for more intellectual forms of culture. According to the study, the barriers to participate in culture and the arts were problems with the lower limbs, pains, dizziness and weakened balance. The interviewed hoped that the activities would take place in the afternoon in their own service flat house.

The arts and culture should be a part of the social services and health care. Developing methods as a part of home and outpatient care is a challenge for the future. The goal is that individual needs for culture would be a part of the care and service plan. The development requires a change in attitudes, work methods and operational culture as well as development of leadership and training.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	NÄKÖKULMIA IÄKKÄIDEN KULTTUURISTA JA TAITEESTA	6
2.1	Kulttuuri	6
2.2	Kulttuuri- ja taidegerontologia	7
2.3	Sosiokulttuurinen innostaminen	8
3	KULTTUURIN VAIKUTUS IKÄÄNTYNEIDEN TERVEYTEEN JA TOIMINTAKYKYYN	8
3.1	Yleistä	8
3.2	Ikäihmisten osallistuminen kulttuuriharrastuksiin	10
3.3	Taiteen ja kulttuurin vaikutus hyvinvointiin	11
3.4	Oppiminen ja muisti	12
4	KULTTUURIKETJU.....	13
4.1	Kulttuuriketjun toimintamalli	13
4.2	Osallistujien kokemuksia kulttuuriketju-toiminnasta.....	14
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	16
6	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS.....	17
7	TUTKIMUSTULOKSET	18
7.1	Haastateltavien taustatiedot	18
7.2	Kulttuurin harrastaminen työikäisenä	18
7.3	Kulttuurin harrastaminen kuluneen vuoden aikana	19
7.4	Halu osallistua kulttuurin harrastamiseen nykyään	21
7.5	Kulttuurin harrastamisen esteet	23
7.6	Kulttuuriharrastusten toteuttaminen	24
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	25
9	POHDINTA	26
	LÄHTEET.....	30
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vanhuuden kulttuurinen maisema on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana. Väestön ikääntyminen, suurten ikäluokkien eläköityminen, laitospaikkojen purku, vanhuspalvelujen kilpailutus ja vaatimukset aktivoivasta avopalvelusta ovat hämentämässä aikaisempaa auvoisen vanhenemisen kulttuuria. Tämän päivän ikäihmiset ovat vähään tyytyväisiä ja sopeutuvia kulttuurin kuluttajia. Tulevista ikäihmisistä yhä useammalla on ollut aiemmin taide- tai kulttuuriharrastus. Oikeus taiteisiin kuuluu inhimillisiin perusarvoihin ja ihmisoikeuksiin kaiken ikäisenä. Taiteesta ja kulttuurista löytyy hyötyä ikääntyessäkin ja luovuus säilyy useimmilla elämän loppuun asti. (Liikanen 2011, 42.)

Kulttuuritilaisuuksissa käyminen tai toimintaan osallistuminen lisäävät voimavaroja sekä hyvinvointia. Kulttuurinen yhdessä harrastaminen luo sosiaalista pääomaa, luottamusta ja pidentää ikää terveempänä. Eri maissa tehtyjen tutkimusten mukaan ikääntyvät mainitsivat erityisesti oman elämän hallitsemisen ja voimaantumisen lisääntyneen. Tämä selittyi sosiaalisen osallistumisen, aivojen plastisuuden säilymisen sekä psykoimmunologisella käyttäytymisen ja terveyden selitysmallilla, jonka mukaan hallinnan tunne johtaa parempaan terveyteen. Aktiiviset harrastajat käyttivät vähemmän lääkkeitä ja kävivät harvemmin lääkärissä, olivat psyykkisesti vireämpiä ja osallistuivat aktiivisemmin muuhunkin sosiaaliseen elämään. (Liikanen 2011, 19 - 27.)

Liikasen (2011) mukaan taide- ja kulttuuritoimintaa on sovellettu hyvin kokemuksiin vanhustyössä. Hankkeita on toteutettu hoitolaitoksissa, palvelutaloissa sekä päivätoiminnassa kuntien, yksityisten sekä järjestöjen toimesta. Useimmiten ne ovat olleet lyhytaikaisia projekteja ja harvoin toiminta on integroitunut osaksi yhteisön arkea. Erityisesti kaivataan kulttuuri- ja taidetoiminnan menetelmien tukemista ja kehittämistä osana koti- ja avopalveluja. Opetusministeriön toimeksiannosta on syntynyt Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – toimintaohjelma 2010 - 2014. Valmistelu ta-

pahtui yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä alan koulutuksen ja kolmannen sektorin kanssa. Strategisiin painopistealueisiin kuuluu kulttuurin vaikutus osallisuuden, yhteisöllisyyden ja arjen toimintojen edistäjänä. Taiteen ja kulttuurin tulisi olla osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja tukea myös työhyvinvointia. Tavoitteena on, että yksilölliset kulttuuritarpeet olisivat osa hoito- ja palvelusuunnitelmaa. Parhaimmillaan kulttuuritoiminta ja hoitotyö toimivat tasa-arvoisessa yhteistyössä rinnakkain. Tämä vaatii asenteiden, työtapojen ja toimintakulttuurin muutoksia sekä johtajuuden ja koulutuksen kehittämistä. (Liikanen 2011, 24 - 25.)

Ikäihmisten hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ylläpitävät palvelut tuotetaan tulevaisuudessa entistä useammin sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnassa. Tehy ry:n lausunnossa ikälain luonnoksesta todetaan, että toimivat ja ikäihmisiä tasa-arvoisesti tukevat palveluketjut voivat syntyä vain moniammatillisena, laaja-alaisena yhteistyönä. Palvelutarpeen selvittäminen on lakiluonnoksen ydinasia. Palvelusuunnitelman toteutumisesta vastaa vastuuhoidtaja. (Turunen 2011, 10.)

Turun sosiaali- ja terveystoimessa on käynnissä kotihoidon asiakkaiden hoito- ja palvelusuunnitelmakansion kehittäminen ja käyttöönotto. Kotihoitokansioon tullaan kirjaamaan muun muassa arkiliikuntasopimus. Kulttuuritavoitteiden mukaanotto on suunnitteilla. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää erään turkulaisen palvelutalon kotihoidon asiakkaiden kulttuurin harrastamista, siihen liittyviä toiveita ja esteitä.

2 NÄKÖKULMIA IÄKKÄIDEN KULTTUURISTA JA TAITEESTA

2.1 Kulttuuri

Kulttuurille on annettu useita eri määritelmiä. Esa Pirnes (2008) on kuvannut kulttuurin laajana käsitteenä ja jäsentänyt sen kahden jännitteen, luovuuden ja hallinnan sekä yksilö- ja yhteisömotivoituneen toiminnan välille. Kulttuuri sisältää yksilöllisen itseilmaisun, luovat kyvyt, taidot sekä yhteiskuntaan liittyvät arvot, normit ja sääte-

lyn. Laajimmillaan kulttuurin käsitteellä kuvataan kaikkea, mitä inhimilliseen elämään kuuluu. Vanhuus nähdään aikaisempaa aktiivisempaa aikana, jonka seurauksena palvelukulttuuria ollaan muokkaamassa sekä julkisella että erityisesti yksityis-sektorilla. Viime aikoina esillä ovat olleet toimintakykyiset kotona asuvat ja toimintakyvyttömät laitosvanhukset tai suuret ikäluokat, jotka työntävät edellään hautaan haurasta ja sinnittelevää menneen ajan sukupolvea. Aktiivinen, sosiokulttuurisesti orientoitunut vanhuus nähdään identiteetiltään vahvana, positiivisena ja tavoiteltavana, mihin myös valtakunnallinen vanhuspolitiikka tähtää. (Liikanen 2011, 5-7.)

2.2 Kulttuuri- ja taidegerontologia

Gerontologia on monitieteellinen alue, joka tutkii biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia vanhenemisen prosesseja ja niiden suhdetta elämäntietoon. Kulttuurigerontologia on yksi gerontologian osa-alue, jossa ikääntynyt nähdään kulttuurisena olentona ja hänen elämänsä kulttuurisessa kontekstissa. Vanhuus käsitteenä, vanhuskuvana ja asemana muokkautuu erilaisissa kulttuurisissa yhteisöissä kulloisenkin yhteiskunnan mukaan. Kulttuurigerontologian sisällä on laaja kirjo elämisen kuvauksia ja tutkimuksia. Se on käsitellyt ikääntyvien työhön osallistumista, toimeentuloa, eläkkeelle siirtymistä, iäkkäisiin kohdistuvia asenteita, rooliodotuksia, monikulttuurista vanhuutta, elämäntyyliä tai vanhuskuvaa. Tutkimuskohteena ovat olleet yksilöt, yhteisöt tai heidän suhteensa valtakulttuuriin. Kulttuurigerontologian yhteydessä kulttuuri viittaa myös yhteisön omaksumaan elämänmuotoon ja asenteisiin. Siinä tarkastellaan myös maailman ja oman elämän hahmottamista sekä mielekkyyden kokemista. Kulttuurigerontologia tutkii sääntöjä, joilla tulkitaan ikääntymistä sekä rakennetaan sosiaalisia käytäntöjä. (Liikanen 2011, 3-4.)

Taidegerontologia nostaa esille ikääntyvän väestön taiteen omaksi tutkimus- ja kehittämisalueeksi, jossa tarkastellaan taiteen ja ikääntymisen välisiä suhteita. Ikääntymisen prosessia tutkitaan taiteen kautta ja ikäihmisten taiteen tekemisen heidän maailmansa ja arvojensa pohjalta. Taide on itsenäinen osa seniorkulttuuria, mutta se nähdään myös toiminnan välineenä ja menetelmänä. Taide sisältää luovan itseilmaisun, mutta myös esteettisen asennoitumisen elämään ja ympäristöön. John Deweyn (1934/1980) mukaan kulttuuri on eräs keskeisemmistä ihmisen ajattelua ohjaavista

voimista. Hänen mukaansa taide synnyttää esteettisiä kokemuksia, elämyksiä sekä aistien ja mielen virkistymistä. (Liikanen 2011, 8-10.)

2.3 Sosiokulttuurinen innostaminen

Eräs kulttuuritoiminnan soveltavista muodoista on sosiokulttuurinen innostaminen. Siinä on yhdistetty pedagogiset, sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni iäkäs pääsee osallistumaan kulttuuriin ja taiteeseen. Toiminnassa löytyneiden uusien resurssien kautta estetään syrjäytymistä, lisätään voimaantumista ja kasvatetaan yksilön hyvinvointia. Sosiokulttuurinen vanhustyö on moniammatillista asiantuntijatyötä, jossa keskitytään arjen voimavaroihin ja niiden tukemiseen välttämällä tietoisesti ongelmakeskeistä lähestymistapaa. Menetelmään voidaan liittää esteettisiä ja luovia elementtejä kulttuurin ja taiteen puolelta. Alun yksilökohtaisen työn rinnalle on noussut vahvana ryhmätoiminta. Vanhusten aktivointi-, virkistys- ja ajanvietetoiminnasta ollaan vähitellen siirtymässä hoito- ja sosiaalityöhön sekä psykososiaaliseen kuntoutukseen. Eri menetelmien päämääränä on tukea ikääntyvän osallisuutta, aktiivisuutta, henkilökohtaista toimintakykyä sekä mahdollisimman itsenäistä ja mielekästä elämää. Sosiokulttuurisuus merkitsee myös osallistumista ihmisenä ja vaikuttajana yhteiskuntaan. Ikääntyvillä tulisi olla esteetön pääsy palveluihin, kulttuurin kuluttajaksi, toteuttajaksi, kriitikoksi tai kehittäjäksi. Perimmäinen tavoite on ikääntyvän omaehtoinen elämänhallinta ja toimijuus osana yhteisöä. (Liikanen 2011, 7-8.)

3 KULTTUURIN VAIKUTUS IKÄÄNTYNEIDEN TERVEYTEEN JA TOIMINTAKYKYYN

3.1 Yleistä

Ennusteiden mukaan 2030-luvulla joka neljäs suomalainen on yli 85-vuotias. Iäkkäiden toimintakyky näyttäytyy tutkimuksissa kokonaisvaltaisena, tahdon, kognitiivisen kyvykkyyden ja tunteiden tasapainon rakentamana ominaisuutena, eräänlaisena vah-

vuutena, joustavuutena ja jäntevyytenä. Haurailta näyttävät vanhukset omaavat tahdonvoimaa, positiivista virettä, huumorintajua, lämpöä ja hyviä ihmissuhteita. Jokainen vanhus on oma persoonansa, jolla on tapansa nähdä asioita, reagoida ja ilmaista itseään. Myös työntekijöiden on hyvä tarkistaa omia arvojaan, roolejaan ja tapaansa olla vuorovaikutuksessa. (Heikkinen 2002, 227 - 234.)

Perinteinen elämänkaarimalli tuottaa näkemystä siitä, miten määräaikaisen tulee käyttäytyä, mitä häneltä edellytetään ja mitä hänelle voi sallia. Hohenthal-Antin viittää Tornstamiin, joka haluaa luoda uuden gerontologisen paradigman, jossa luovuudelle, levolle ja spontaanisuudelle on tilaa. Tornstam kääntää laskevan elämänkaarimallin nousevaksi maljamalliksi. Mallin mukaan vanhus voi kasvaa siinä mielessä, että hän saa takaisin rohkeuden, emotionaalisuuden ja spontaanisuuden eli ehkä menetetyn luovuuden. Kaikille näin ei kuitenkaan käy ja toisaalta luovuus voi käynnistyä jo aikaisemmin jonkin voimakkaan kriisin seurauksena. Kyseessä on siis minän laadullinen muutos, jossa pulpahtaa esiin jo lapsessa olemassa oleva luovuusvarasto. Tornstam vertaa vaihetta Maslow'n tarvehierarkian viimeiseen vaiheeseen. Tämä itsensä toteuttamisen vaihe käynnistyy, kun asteikon aikaisemmat tarpeet on tyydytetty. Tämän oivalluksen mukaan ikäihmisen pitää saada toteuttaa itseään. Hän leikiteli ajatuksella, että johtaviksi arvoiksi otettaisiinkin tehottomuus, tuottamattomuus ja epäitsenäisyys. Tämä uusi arvomuutos johtaisi uusiin käsitteisiin, kuten lepo, rentoutuminen, mukava laiskuus, leikillisuus, luovuus ja viisaus. Näyttämötyöskentely tai jokin muu luova taide voisi todellistaa tämän ajatuksen, ja samalla voitaisiin haudata myytti arvokkuudesta ja vakavuudesta. (Hohenthal-Antin 2006, 159 - 160.)

Fyysisen toimintakyvyn ongelmat ovat keskeinen syy kotihoidon palvelujen aloittamiseen. Fyysinen kunto ja liikuntakyky ovat resursseja, jotka mahdollistavat osallistumisen ja sosiaalisten kontaktien ylläpidon. Elämänlaatua heikentävät tekijät eivät varsinaisesti ole toimintarajoitteet, vaan niistä aiheutuvat haitat, jotka ihminen kokee henkisesti ja sosiaalisesti toimintamahdollisuuksiensa vähetessä. (Heikkinen, 2002, 430.) Hyvin usein eri tahoilta tulee huoli iäkkään selviytymisestä, mikä puolestaan johtaa ongelmapuheeseen. Keskusteluissa tulisi nostaa esille nykyiset voimavarat ja ilon aiheet. Yhteisten tavoitteiden ja eri verkostojen avulla saataisiin asiakas- ja voimavaralähtöisyys näkyvämmäksi. (Marin 2003, 197.)

3.2 Ikäihmisten osallistuminen kulttuuriharrastuksiin

Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa (2002) haastateltiin yli 65-vuotiaita kotona itsenäisesti asuvia ikääntyneitä. Tutkimuksen kohteena olivat kodin ulkopuolella tapahtuvat harrastukset, aktiivisuus ja osallistuminen kulttuuri-toimintaan, tansseihin, opiskeluun, matkusteluun tai liikuntaan. Vähintään kerran viikossa kodin ulkopuolella tapahtuvaan järjestettyyn harrastukseen osallistui 30 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä, 75 vuotta täyttäneistä neljännes. Naiset olivat miehiä aktiivisempia, mutta 75 ikävuoden jälkeen ero tasoittui. Konserteissa käynti oli lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana. Usein konsertteihin mentiin ryhmässä, erityisesti yli 75 vuotta täyttäneet naiset. Teatterissa käyntien määrä on pysynyt ennallaan viimeisen 20 vuoden aikana. Oopperassa käynnit olivat harvinaisia. Kansantanssiesitysten vetovoima on laskenut. Taidenäyttelyissä tai – museoissa oli käynyt kolmannes 65 vuotta täyttäneistä tutkimusvuotta edeltävänä vuonna. Tulos on pysynyt samana viimeiset 10 vuotta. Naiset olivat miehiä ahkerampia näyttelyissä kävijöitä. Eniten käydään paikallismuseoissa tai kulttuurihistoriallisissa museoissa. (Liikanen 2011, 11 - 12.)

Tilastokeskuksen tutkimus ei kattanut suuria ikäluokkia. Heidän myötään on ennustettu muutoksia elämäntyylien, kulttuurin kuluttamisen, mediamaailman tai vapaaajanteollisuuden suhteen. Ikähyvä Päijät-Häme – tutkimuksella on päästy tutustumaan vuosina 1946 - 50 syntyneiden elämänpiiriin. Yleisimmät aktiviteetit olivat kahvilat, ruokaravintolat, teatterit, konsertit ja kirjastot. Kymmenesosa kävi säännöllisesti taidenäyttelyissä, teatterissa, elokuvissa ja konserteissa, naiset hieman miehiä enemmän. Taidemaalauksta, soittamista tai kuorolaulua harrasti kymmenesosa vuonna 2008 vastanneista, naiset ja miehet yhtä paljon. Maalauksta ja musiikkia harrastavien määrä väheni pari prosenttia vuodesta 2002, mutta teatteri- ja konserttikäynnit lisääntyivät näiden haastatteluvuosien välillä. (Liikanen 2011, 13 - 14.)

Lapin yliopiston Kaupunki Elvi -tutkimus- ja kehittämishankkeessa (2005) tutkittiin kolmasikälaisten, yli 65-vuotiaiden aktiivisuutta. Aktiivisuus käsitti kulttuuri-, yhdistys- poliittisen, sosiaalisen, harrastus- ja uskonnollisen aktiivisuuden. Monien osalta samat harrastukset ovat jatkuneet tärkeimpinä läpi elämän. 86 prosentilla on ainakin yksi tärkeä elinikäinen harrastus. Neljä kymmenestä on joutunut luopumaan jostakin

harrastuksesta ikääntymisen myötä terveydellisistä syistä. Neljä kymmenestä haluaisi aloittaa vielä jonkin uuden harrastuksen. (Liikanen 2011, 14 - 15.)

Leena Kemppi tutki taidetoiminnan merkitystä Pro gradu-tutkielmassaan vuonna 2008. Tutkimusryhmänä olivat eläkeikäiset, kodissaan omaehtoisesti taidetoimintaa harrastavat. Yhteenvedossa nousee vahvasti esille taiteen merkitys kuntouttavana elementtinä. Avustavien vapaaehtoistyöntekijöiden tarve on suuri. Hoitohenkilökunnan mahdollisuus arjen kiireessä ei ollut riittävä taideharrastuksen tukemiseen ja omaiset asuvat usein kaukana. Hän toteaa realistisesti, että vaikka iäkäs on tutkittu kuinka perusteellisesti, hänet voidaan tutkia vielä uudella tavalla. Tietomme ihmisestä on aina suhteellinen. Tulosten mukaan omaehtoisen luovan taidetoiminnan merkitys on iäkkäille erittäin laaja-alainen. Tutkimus tukee käsitystä siitä, että eläkeiässä on hyödyllistä käyttää aikaa ja vaivaa kulttuuriharrastuksen. Yhteiskunnan tulisi lisätä resursseja eläkeläisten kulttuuripalveluihin kohonneen toimintakyvyn ja alentuneiden terveydenhuoltokustannusten toivossa. (Kemppi 2008, 2-60.)

3.3 Taiteen ja kulttuurin vaikutus hyvinvointiin

Taide- ja kulttuuritoiminnan vaikutus hyvinvointiin voidaan nähdä neljällä saralla. Tärkein on taide elämyksenä ja nautintona, osana ihmisen tarpeita. Taide virittää aisteja ja rikastuttaa elämysmaailmaa. Toisena asiana on yhteys hyvään terveyteen, parempaan työkykyyn ja hyvän elämän kokemukseen. Kolmantena vaikutuksena on yhteisöllisyyden ja verkostojen apu elämän hallintaan. Lisäksi taide, arkkitehtuuri, sisustaminen ja viihtyisä ympäristö virkistävät ja edesauttavat kuntoutumisessa. Esteettinen kokemus on mahdollinen taiteen yhteydessä sekä tekijälle että kokijalle. Estetiikka kuuluu ihmisen olemukseen. Meillä on primitiivinen ja intensiivinen kauneudenkaipuu. Kuntoutuksen keinovalikoimaa voidaan kulttuurilla lisätä sekä katkaista laitoshoidon arkea. Taiteellisen tason tavoittelu ei ole tärkeää, vaan vaatimatonkin piristys päivään koettiin arvokkaaksi. ”Ei sen tarte olla kauheen erikoista ja hienoa, voidaan siinä laulella porukalla tai luetaan runoja ja selkokirjoja yhdessä”. (Hyypä 2005, 107 - 135.)

Rubinin mukaan ikääntynyt muistaa parhaiten asioita, jotka tapahtuivat 10 ja 25 ikävuoden välillä. Tietoa voidaan hyödyntää valittaessa merkityksellisiä musiikkikappaleita. Musiikilla voidaan stimuloida, rauhoittaa, rytmittää, rentouttaa, osallistaa, pelottaa, miellyttää tai ärsyttää. Musiikilliseen kokemukseen liittyy lähes aina jokin emootio, mikä viittaa molempien aivopuoliskojen aktivoitumiseen. (Marin 2003, 173-175.) Tutkimuksen mukaan vakavasta masennuksesta kärsivien oireet vähenivät selkeästi kahden viikon kuluttua, kun he olivat kuunnelleet päivittäin 30 minuuttia rauhallista musiikkia. Kuorolaulun on todettu olevan erittäin suositeltava harrastus iäkkäiden mielialan hoitokeinona. (Saarenheimo 2011, 71 - 72). Musiikin katsotaan vaikuttavan myös positiivisesti kiputuntemuksiin, sydämen sykkeeseen ja verenpaineeseen (Hyypä 2005, 146).

Sairaudentkokemus, käsitys omasta terveydentilasta, on usein suuri osa sairastamista. Kulttuuriesitys voi vaikuttaa juuri tähän kokemukseen. Esitykseen jälkeen mikään ei enää tunnu samalta kuin ennen esitystä. Pysyvästi laitoshoidossa asuva matkustaa menneisyyteen, aikaan jolloin asiat vielä olivat toisin. Nykytilanne saattaa näyttäytyä uudessa valossa ja tuntua jopa siedettävämmältä. Onnistuessaan matka eri todellisuuden lisää elämänhalua ja kliinisessä mielessä parantaa hoitomyöntyvyyttä. (Lehtonen 2010, 39.)

3.4 Oppiminen ja muisti

Vanhuus raihaistaa, mutta aivotutkimukset osoittavat aivoissa olevan edelleen valtavien kapasiteetin, ellei taustalla ole Alzheimerin tyyppistä etenevää sairautta. Virikkeettömässä, yksinäisessä tai välinpitämättömässä ympäristössä iäkäs tuntee itsensä saamattomaksi, masentuneeksi ja haluttomaksi. (Heikkinen 2002, 229.) Iäkkäät kohtaavat helposti vaikeuksia tilanteissa, jossa vaaditaan nopeaa reagointia, muistiin tallentamista tai suoritusta. Jos aikaa on käytettävissä riittävästi, heidän oppimisensa voi kuitenkin olla yhtä hyvää tai tehokasta kuin nuorempaanakin. Jos vanheneva ihminen säilyttää halun muistaa tallentamia asioita, käyttää oppimiaan kykyjä sekä oppia uutta, jää kykyjen heikkeneminen vaikutuksiltaan vähäiseksi hyvinkin korkeaan ikään asti. (Heikkinen 2002, 202.) Muistisairaus nakertaa kognitiivisia kykyjä, mutta tunteellinen puoli elää voimakkaana ja usein vielä korostuu. Vaikka lähimuisti

on heikentynyt, lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden ajalta voi olla täysin ehjiä muistoja. Dementiasairauteen liittyy paljon ennakkoluuloja ja asenteellisuutta. (Lehtonen 2010, 85–86.) Taide stimuloi muistia ja mielen pohjalta löytyy voimavaroja, jotka kommunikaatiokyvyn heikkous kätkee. Puhekyky voidaan menettää ennen laulutaitoa ja kävelytaito ennen tanssiaskeleita. (Hyypä 2005, 149 - 150.)

4 KULTTUURIKETJU

4.1 Kulttuuriketjun toimintamalli

Espoossa kehitettiin vuosina 2007—2008 Kulttuuriketju-toimintamalli. Tavoitteena oli luoda taloudellisesti ja toiminnallisesti kestävä tapa toteuttaa kulttuuripalveluja, elämyksiä ja esityksiä vanhuksille, omaisille ja hoitohenkilökunnalle hoitopaikoissa ja palvelutaloissa. Toimintamalli on sovellettavissa millä tahansa paikkakunnalla. Eurocities - järjestö palkitsi toimintamallin vuonna 2008 hallinnollisten innovaatioiden sarjassa. Ketju yhdistää ihmiset toisiinsa, kuljettaa viestejä, luo kontakteja ja antaa mahdollisuuden kokemuksiin ja elämyksiin. Pieneltä tuntuvalla tapahtumalla on suuri merkitys monen ihmisen arjessa ja elämässä. Ketjua kuvataan Ikäinstituutin oppaassa hyvänä käytäntönä. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt oppaan toteuttamiseen tukea kulttuurin hyvinvointivaikutusten edistävien hankkeiden tukemiseen varatuista määrärahoista. (Kaskiharju 2009, 3.)

Kulttuuriketju on kumppanuusverkosto, jonka tavoitteena on luoda yleispätevä toimintamalli kulttuuritarjonnan viemiseksi kansalaisille, jotka eivät terveytensä tai muiden syiden johdosta voi itse päästä kulttuuritarjonnan piiriin. Espoossa kehitetty malli on kunnan kulttuuritoimen, sosiaali- ja terveystoimen sekä monien muiden toimijoiden toimintoja yhdistävä ja hyödyntävä palvelumuoto hyvinvoinnin edistämiseksi kunnassa. Toiminnan ytimen muodostaa kunnan tukemien yhteisöjen aktiivinen sitoutuminen ja osallistuminen ketjun toimintaan. Avustuksia myöntämällä kunta turvaa pitkäaikaisten kumppaniensa toimintavakauden. Samalla kunta haastaa yhteistyökumppaninsa kehittämään toimintaansa yhteiskunnan muuttuvien tarpeiden mukaan. (Kaskiharju 2009, 4.)

Taidekoulujen ja -laitosten toiminnan osana syntyi kulttuuritarjontaa, jota voidaan jalkauttaa osaksi hoito- ja hoivalaitosten virkistystoimintaa ja siten parantaa potilaiden henkistä vireyttä. Konseptin toimintamalli perustuu siis siihen, ettei taideyhteisöiltä osteta esityksiä tai muuta kulttuuritarjontaa. Avustuksen kohteina ovat olleet musiikkikoulut, kuvataidekoulu, tanssikoulut, Suomen kansallisooppera, harrastaja-orkestereita, soitinyhtyeitä, kuoroja, teatteri- ja tanssiryhmiä, Espoon modernin taiteen museo, Helinä Rautavaaran museo sekä Gallen-Kallelan museo. Lisäksi mukana ovat olleet asukasyhdistykset, työväenopisto, kirjasto, liikuntatoimi, koulut, päiväkodit sekä yksittäiset kuntalaiset. Toiminnassa mukana olivat kaupungin ylläpitämät pitkäaikaishoitokodit, palvelukeskukset, palvelutalot, kunnalliset terveyspalvelut sekä yksityisiä hoitokoteja ja palvelutaloja. Kulttuuripalvelujen tarjonnan jatkuvuus ja pysyvyys olivat erittäin keskeinen motivaatiotekijä hoitohenkilökunnan sitouttamisessa hallintosektorirajat ylittävään toimintaan. Toimijatahoille tarjoutui luonteva kanava kantaa vastuuta vanhemmista sukupolvista sekä edistää sosiaalisesti vastuuta ja kestävä kehitystä. (Kaskiharju 2009, 4-6.)

Palvelut voitiin toteuttaa niillä toimintamäärärahoilla, joita kunta muutenkin myöntää sekä omille hallintokunnilleen että avustuksina yhteisöille. Vierailujen ja yhteistyön toteuduttua, oli jatkossakin vahvemmin perusteltua saada tukea julkisista varoista. Suositeltavaa oli toiminnan käynnistyessä osoittaa keskeisille toimijoille kehittämisrahaa. Kulttuuriketju toimii kaikkien toimintaan osallistuvien elämän rikastuttajana ja voimaannuttajana. Inhimillisten kohtaamisten kautta syntyy uudenlaista yhteisöllisyyttä. Ketjun kautta myös toimijoiden hallinnassa olevia tilojen käyttöä voidaan tehostaa ilman lisäkuluja. Palvelukeskusten tiloissa voi musiikkiopisto järjestää soitto-tunteja ja salissa voi tanssiryhmä harjoitella. Vastaavasti ryhmät voivat esiintyä asukkaille sopivissa tilaisuuksissa. (Kaskiharju 2009, 3-7.)

4.2 Osallistujien kokemuksia kulttuuriketju-toiminnasta

Hoitokotien ja palvelutalojen asukkaat jakaantuivat haastattelujen perusteella viiteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat asiantuntijat, joilla vahva kulttuuriharrastus oli jatkunut läpi elämän. Toisen ryhmän muodostivat soittotaitoiset henkilöt, jot-

ka puhuivat mielellään jostain taiteenlajista tai osa-alueesta. Kolmanteen ryhmään kuului puolet haastateltavista. He esittävät mielellään toiveita ja osallistuivat innokkaasti tapahtumiin. Aiemmin he olivat olleet innokkaita tanssijoita ja nyt he toivoivat kuulevansa harmonikkamusiikkia. Neljännen ryhmän muodostivat toisinaan osallistuvat ja sujuvasti kuuntelevat. Viidentenä ryhmänä olivat henkilöt, jotka eivät enää osallistu ja joilla kuuleminen ja jaksaminen ovat ongelmana. Kaikki haastateltavat halusivat osallistua tapahtumiin, mikäli vointi sallii. Tapahtumat koettiin hyvänä tapana olla muiden seurassa. (Kaskiharju 2009, 14 - 15.)

Henkilökunta koki tapahtumien piristävän myös omaa arkeaan. Tapahtumien järjestäminen merkitsee heille myös lisää työtä. Aukkaiden siirtymiset ja siirtämiset kerroksesta ja rakennuksesta toiseen, vaativat henkilökuntaresursseja ja aikaa. Tilojen järjestely ja siistiminen aiheuttivat myös lisätyötä. (Kaskiharju 2009, 16.)

Omaisat osallistuivat yhdessä läheistensä kanssa tapahtumiin. Omaisista kahdeksan kymmenestä kertoi olleensa mukana, nauttineensa suuresti ja huomanneen omankin mielialansa nousseen. Tilaisuuksissa sai tavata henkilökuntaa ja muita omaisia. He arvostivat henkilökunnan vaivannäköä ja työtä tilaisuuden järjestämiseksi. Omaisat kokivat parhaiten auttavansa ollessaan avustavissa tehtävissä. Useat vastaajat kuitenkin totesivat olevansa itsekin vanhoja ja kokivat avustajan tehtävät liiallisena rasituksena. Kuljettaminen talon ulkopuoliseen harrastamiseen koettiin hankalana oman työn ja perheen hoitamisen takia. (Kaskiharju 2009, 16 - 17.)

Musiikkioppilaitokset olivat järjestäneet oppilaskonsertteja, teematanssituokioita ja lyhytkursseja. Hoitokotien aukkaiden ja päiväkotilasten yhteislaulutuki ot tuottivat kohtaamisia, joissa syntyi avoimia, hauskoja ja koskettavia tilanteita. Yhteiset laulut auttoivat muistisairaita laulamaan ja spontaanisti muistamaan sanoja ja säveliä. Lasten suhtautuminen ilahdutti kaikkia. Erääseen hoitokotiin perustettiin aukkaiden ja henkilökunnan yhteinen kuoro, jossa musiikkikoulun opettaja toimi ohjaajana. Muusikat kokivat hyväksi ajatuksesi esittää klassisen esityksen jälkeen jotain tuttua, kuten kansanmusiikkia. Hyväksi koettiin myös oppilaiden ja esiintyjien esitysten lomassa kertomat asiat omasta harrastuksestaan, soittimestaan tai itsestään. Hyvää kokemusta oli myös saatu huilistien kiertämisestä aukkaiden huoneissa tai huoneiden avoimien ovien edessä. Lapset ja nuoret esiintyjät arvostivat näitä tapahtumia enem-

män kuin koulun sisäisiä konsertteja. Sekä oppilaat että heidän opettajansa arvelivat esitysten olleen helpompia ja ilmapiihirtään hauskempia. Teini - ikäisille kokemukset olivat opettavaisia, hyödyllisiä mutta aiheuttivat jossain määrin myös jännittyneisyyttä. Yleensä esitysten jälkeen usein keskusteltiin asukkaiden kanssa ja kuunneltiin heidän tarinoitaan. Positiivista palautetta oli tullut kaikkialta, missä oli esiinnytty. Tilaisuudet loivat myönteistä ikäkulttuuria ja hyvää arkea. Joillekin asukkaille ne merkitsivät identiteetin eheytymistä, terapeuttisuutta ja arjen jäsentämistä. Tapahtumat kerryttivät kulttuurista ja sosiaalista pääomaa kaikille sekä auttoivat luomaan yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja yhteisöllisyyttä. (Kaskiharju 2009, 18 - 23.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyöni tavoite on nostaa esiin ikäihmisten toiveita kulttuurin ja taiteen harrastamisen sisällöstä ja toteutuksesta. Osallistuminen on määritelty osallisuutena tekemiseen, mutta myös yleisönä olemiseen. Kulttuuri on jaoteltu yleisempiin taide- ja kulttuurilajeihin. Tässä tutkimuksessa liikuntakulttuuri sinänsä on rajattu pois, mutta tanssi taide- ja ilmaisumuotona on mukana. Kulttuurin vaikutus on todettu terveyttä ja hyvinvointia edistävänä. Haluan virittää tutkimukseni kautta keskustelua kulttuurin harrastamisen tarpeesta ja mahdollisuuksista iäkkäiden toimintakyvyn ylläpitäjänä. Tutkimuksessa selvitetään myös kulttuuriharrastuksia, joita tutkimuksessa mukana olleilla on ollut työikäisenä sekä nykytilannetta. Oikeus kulttuuripalveluihin, osallistumiseen ja esteettömään harrastamiseen säilyy myös vaihtuvissa elämäntilanteissa avuntarpeen lisääntyessä. Tutkimuksessa selvitetään myös esteitä, jotka vaikeuttavat mahdollisuutta harrastamiseen. Vaikka fyysinen toimintakyky heikkenee, voidaan psyykkisiä voimavaroja parantaa. Miten ikääntyneet kokevat nykytilanteen ja mistä he haaveilevat? Mitkä ovat ne kulttuuri- ja taidemuodot, jotka vielä toisivat virkistystä, iloa, voimaa ja vaihtelua juhlan lisäksi myös arkeen?

Tutkimusongelmat:

1. Mitä kulttuuria ikääntynyt on harrastanut aiemmin?

2. Mitä kulttuuria ikääntynyt harrastaa nykyään?
3. Mitä kulttuuria ikääntynyt haluaisi harrastaa?
4. Mikä hankaloittaa iäkkään mahdollisuutta harrastaa kulttuuria?

6 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS

Toteutin tutkimuksen strukturoituna lomakehaastatteluna. (Liite 1) Kyselylomakkeen testauksen suoritin kahdella terveystoimen työntekijällä. Muutosehdotukset koskivat lähinnä vastausvaihtoehtojen tulkinnanvaraisuuksia. Avoimia kysymyksiä ei ollut, ainoastaan lomakkeen lopussa olivat terveiset ikäihmisten kulttuurin järjestäjille. Perusjoukkona olivat kaupungin kotihoidon asiakkaat. Otantana oli erään turkulaisen palvelutalon asukkaista he, joilla ei ollut olennaista muistin, kognition tai mielenterveyden ongelmaa. Kaupungin sosiaali- ja terveystoimen kotihoidon alueen palveluesimies valitsi yhdessä kotihoidon työntekijöiden kanssa haastateltavat. Kriteerit täyttävä otos oli 20 henkilöä. Kotihoidon työntekijät veivät valituille tutkimukseen osallistumispyyntökirjeen ja tutkimuksen tekijän yhteystiedot. (Liite 2) Kaksi valituista kieltäytyi ja haastatteluun osallistui 18 henkilöä. Tutkimushaastattelut suoritin tutkittavien kotona ennalta sovittuna ajankohtana. Aikaa yhteen haastatteluun kului keskimäärin puoli tuntia. Toteutin kaikki haastattelut yhden viikon aikana. Aikataulutus oli sopiva, sillä kysymysten esittämisen yhdenmukaisuus säilyi samanlaisena ilman pidempiä aikavälejä.

Kaupungin organisaatiosta tutkimusluvan myönsi vanhuspalveluiden tulosaluejohtaja. (Liite 3) Alueen kotihoidon palvelupäällikkö oli tutkimuksen eri suunnitteluvaiheissa mukana kannustamassa ja antamassa hyviä näkökulmia kysymysten asetteluun sekä tutkimustyön tekemiseen. Kaupungissa oli saatu jo aiemmin kokemuksia kulttuurin toteuttamisesta hoitotyössä. Kyseessä oli KUVA -hanke ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä osana Kulttuuripääkaupunki 2011-toimintaa. Yhteistyötä iäkkäiden kulttuurin kehittämisessä oli tehty Ikäinstituutin kanssa. Suunnitelmissa on kirjata yksilöllisiä kulttuuritavoitteita ja –toiveita hoitosuunnitelmiin.

Tutkimustiedot koottiin Excel -taulukon kautta matriiseiksi, jotka analysoitiin Tixel -ohjelman avulla. Ohjelmalla vertailtiin harrastuneisuutta eri aikoina sekä tarkasteltiin nykytoiveita suhteessa nykytilanteeseen. Määrällisiä tuloksia on havainnollistettu graafisilla esityksillä. Tutkimuksen aikana haastatteluissa saatiin lisätietoa strukturoidun lomakehaastattelun lisäksi. Aineisto käsiteltiin pääosin kvantitatiivisin menetelmin, mutta vastauksia täydentämään käytettiin myös jonkin verran kvalitatiivista lähestymistapaa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

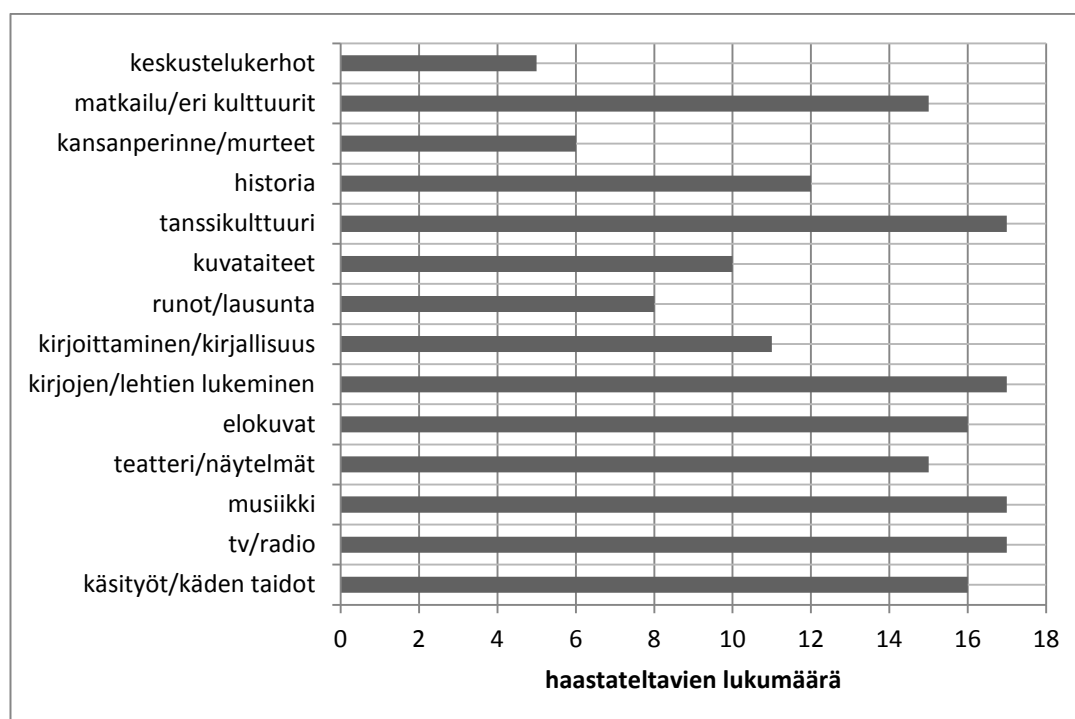
7.1 Haastateltavien taustatiedot

Vastaajista suurin osa oli naisia. Ikäryhmään 85 vuotta tai yli, kuului 80 % haastateltavista. Loput vastaajista olivat 75 – 84-vuotiaita. Muutama asui puolisonsa kanssa mutta useimmat olivat yksinasuvia. Kaikilla oli käytössä säännöllisesti, jokin liikunnan apuväline. Useimmilla oli apuvälineenä nelipyöräinen kävelyteline, mutta toisinaan sisätiloissa vain kävelykeppi. Jotkut vastaajista käyttivät myös pyörätuolia ja eräällä oli käytössä sähkömopo. Kolmannes vastaajista ulkoili päivittäin, kolmannes kerran tai muutamia kertoja viikossa ja loput vielä harvemmin. Asioinnit ja vierailut palvelutalon ulkopuolelle tapahtuivat puolella vastanneista harvemmin kuin kerran viikossa ja runsaalla kolmanneksella kerran viikossa. Matkat tehtiin taksilla tai henkilöauton kyydissä. Vain vastaajista yksi kulki bussilla ja yksi kävellen. Oma autoa ei kukaan enää ajanut.

7.2 Kulttuurin harrastaminen työikäisenä

Kuvioissa 1 ja 4 esitetään, miten ja millaista kulttuuria vastaajat olivat harrastaneet työiässä. Vaihtoehtoisia olivat käsityöt/kädentaidot, tv/radio, musiikki, teatteri/näytelmät, elokuvat, kirjojen/lehtien lukeminen ja kirjoittaminen/kirjallisuus. Lisäksi olivat runot/lausunta, kuvataiteet, tanssikulttuuri, historia, kansanperinne/murteet, matkailu/eri kulttuurit ja keskustelukerhot. Eniten oli työikäisenä harras-

tettu lukemista, musiikkia ja tanssia sekä kuunneltu radiota ja katseltu televisiota. Toiseksi suosituimpina olivat olleet käsityöt, käden taidot sekä elokuvat. Kolmantena olivat teatteri, näytelmät sekä matkailu ja eri kulttuurit. Vähiten silloin oli oltu kiinnostuneita kansanperinteistä, murteista ja keskustelukerhoista. Lukemista, musiikkia ja käsitöitä oli harrastettu usein ja elokuvissa oli käyty joskus. Monet kertoivat työ-
säoloajan sekä iltaisen kodinhoidon ja lastenhoidon vieneen harrastusajan. Harrastukset toteutuivat useimmiten kotona.

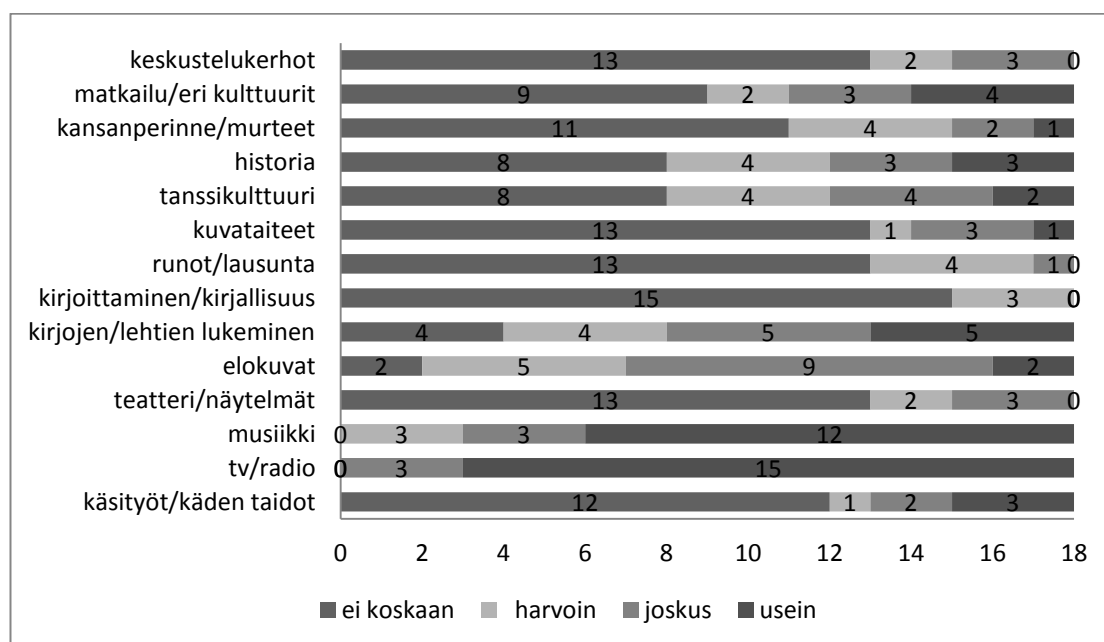
Kuvio 1. Iäkkään kulttuurin harrastaminen työikäisenä

7.3 Kulttuurin harrastaminen kuluneen vuoden aikana

Palvelutalon asukkaiden suosituimmat harrastukset olivat television katselu sekä radion ja musiikin kuuntelu. Seuraavaksi harrastetuin kulttuurimuoto oli televisiosta katsotut elokuvat. Tarjonta ei kuitenkaan miellyttänyt ja siksi niitä harrastettiin vain joskus. Kirjojen ja lehtien luku oli myös suosittua, mutta ei useinkaan säännöllistä. Lähes puolet haastateltavista oli kiinnostunut tanssista. Tanssikulttuurin suosio oli vastaajien mukaan seurausta juuri päättyneestä Tanssii Tähtien kanssa -ohjelmasta. Tanssia eri toimintamuodoissa kaivattiin takaisin palvelutaloon ohjelmatarjontaan.

Matkailua ja vieraita kulttuureja oli harrastanut puolet vastaajista kuluneen vuoden aikana. Monet heistä kertoivat seuraavansa tarkkaan lastenlastensa ulkomailla oloa ja olivat kiinnostuneita ja aktiivisia saamaan uutta tietoa eri maiden kulttuureista. Puhe- lut ja postikortit maailmalta olivat odotettuja ja niistä riitti pitkään keskustelunaihet- ta. Yksittäinen vastaaja toivoi espanjan tai kreikan kielen kurssia. Vähiten oli osallis- tuttu kirjoittamiseen ja kirjallisuuteen. Teatteri, näytelmät, runot, lausunta, kuvatai- teet ja keskustelukerhot olivat myös olleet palvelutalon asukkaiden harrastamisen osalta vähissä. Oman palvelutalon yhteisiin tiloihin ei haluttu mennä epävirallisiin keskustelukerhoihin. Syynä pidettiin ulkopuolisuuden tunnetta. Vastauksista ilmeni että 65 % ei ollut harrastanut myöskään käsitöitä ja kädentaitoja viimeisen vuoden aikana.

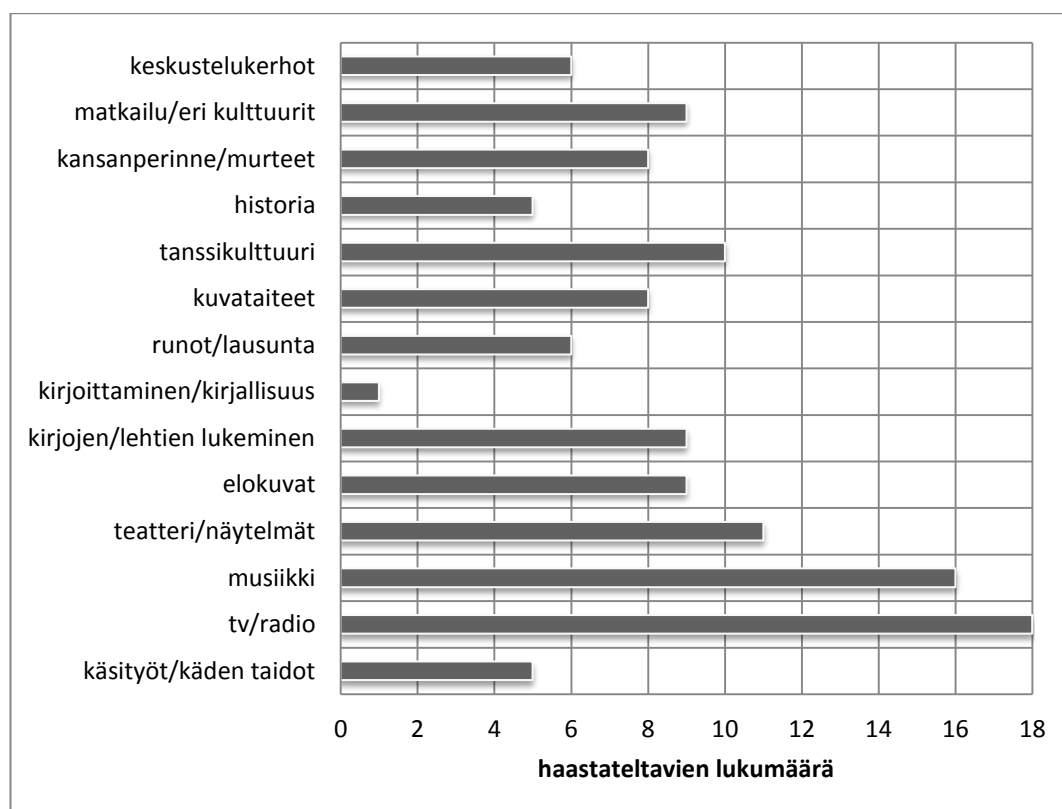
Eräs haastateltavista kertoi aiemmin olleensa aktiivinen osallistuja ja toimija. Iän myötä toimintakyvyn heikentyessä oli sosiaalinen osallistuminen vähentynyt ja elin- piiri typistynyt palvelutaloasunnossa yksin olemiseen. Lähes ainoat kontaktit olivat kotihoidon työntekijät. Kaukana asuva tytär oli viime vuosina merkkipäivinä lähettä- nyt aina valokuvakirjan lahjaksi. Kirjojen selailu ja kauniista luontokuvista nauttimi- nen oli tutkimukseen osallistujan mukaan antanut virkeyttä ja iloa päiviin. Kuvat vi- rittivät paljon muistoja ja keskustelua. Hän suositteli valokuvakirjoja muillekin van- huksille ja toivoi valokuvanäyttelyjä palvelutaloon. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Iäkkään kulttuurin harrastamisen useus kuluneen vuoden aikana

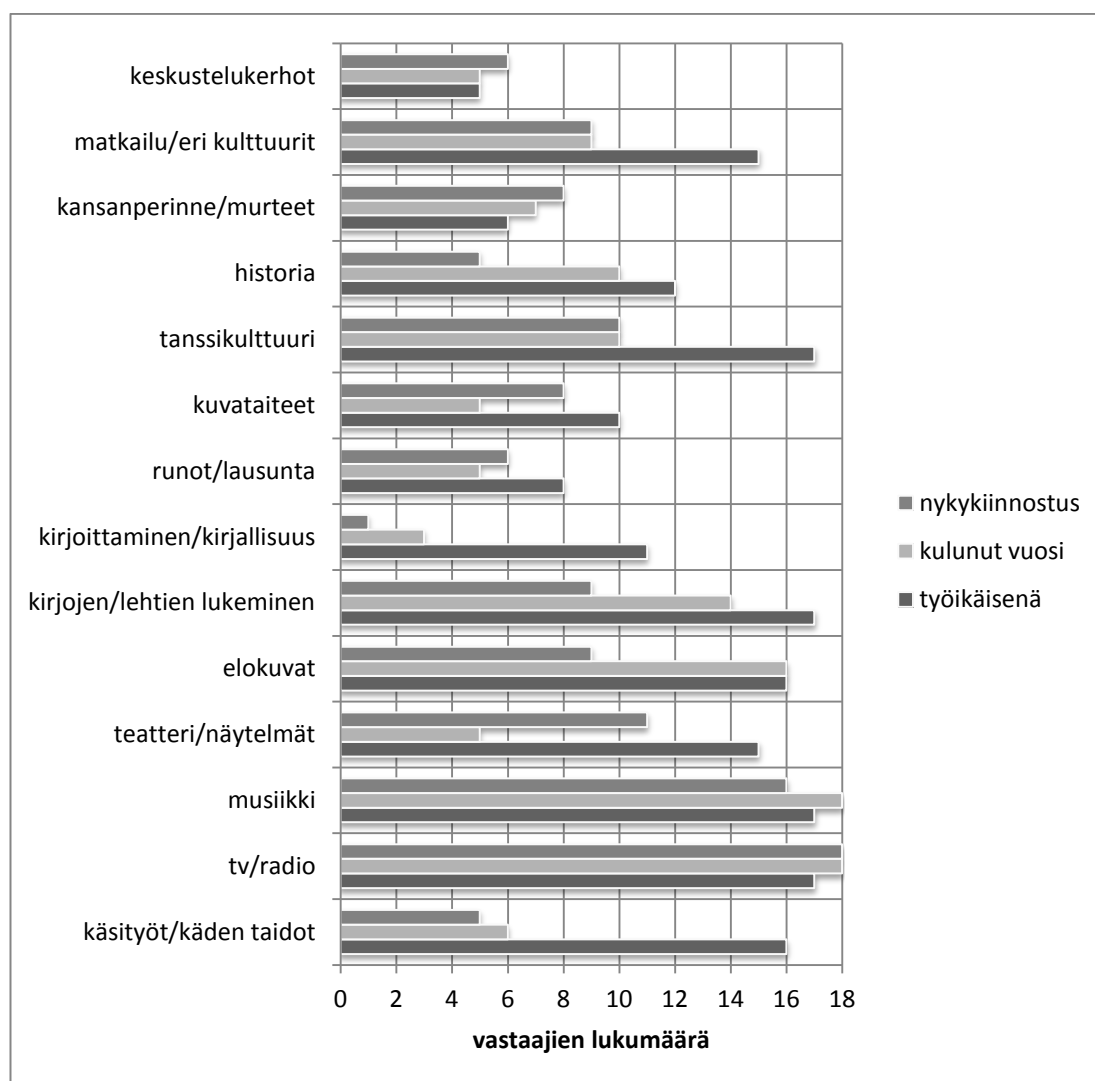
7.4 Halu osallistua kulttuurin harrastamiseen nykyään

Television katselu ja radion kuuntelu olivat suosituin toive kaikilla vastaajilla tulevaisuudessa. Musiikki oli toisella sijalla 90 % vastaajista. Kiinnostusta haastattelut osoittivat myös teatteriin ja näytelmiin. Vastaajista 60 % haluaisi harrastaa jossain muodossa vielä tätä kulttuurimuotoa. Tanssi taide- ja ilmaisumuotona oli 55 % vastauksissa toiveena. Erityisesti katsojana olo kiinnosti. Puolella vastaajista oli myös toivelistalla elokuvat, matkailu ja vieraat kulttuurit sekä kirjojen ja lehtien lukeminen. Toiveena oli yhdessä lukeminen, eräänlaiset lukuryhmät. Esille nousivat myös äänikirjat sekä uutisten lukeminen yhdessä ja yhteisissä tiloissa. Ajankohtaiset asiat kiinnostivat. Kuvataiteita toivottiin taidenäyttelyjen ja valokuvien muodossa. Yhtä suosittu vastaus oli kansanperinne ja murteet. Runo- ja keskustelukerhot olivat seuraavana listalla. Historia sekä käsityöt olivat viimeisinä toiveissa ja vain yksi vastaaja oli kiinnostunut kirjoittamisesta tai kirjallisuudesta. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Iäkkään halu osallistua kulttuurin harrastamiseen

Verrattaessa harrastuneisuutta eri taide- ja kulttuurilajien kohdalla, voidaan todeta kiinnostusten muuttuneen ikääntymisen myötä. (Kuvio 4.) Käsitöiden ja kädentaitojen tekeminen oli työikäisenä yleistä, mutta nykyään melko vähäistä. Toiveita sen harrastamiseen jatkossa ei haastateltavista monikaan ilmaissut. Kansanperinteet ja murteet alkoivat enemmän kiinnostaa iän karttuessa, mutta historian harrastaminen väheni. Erityisesti teatteria ja näytelmiä haluttiin enemmän kulttuuritarjontaan, samoin kuvataiteita. Musiikki, tanssi sekä television katselu ja radion kuuntelu olivat suosittuja lähes kaikilla vastanneilla koko elämän ajan.

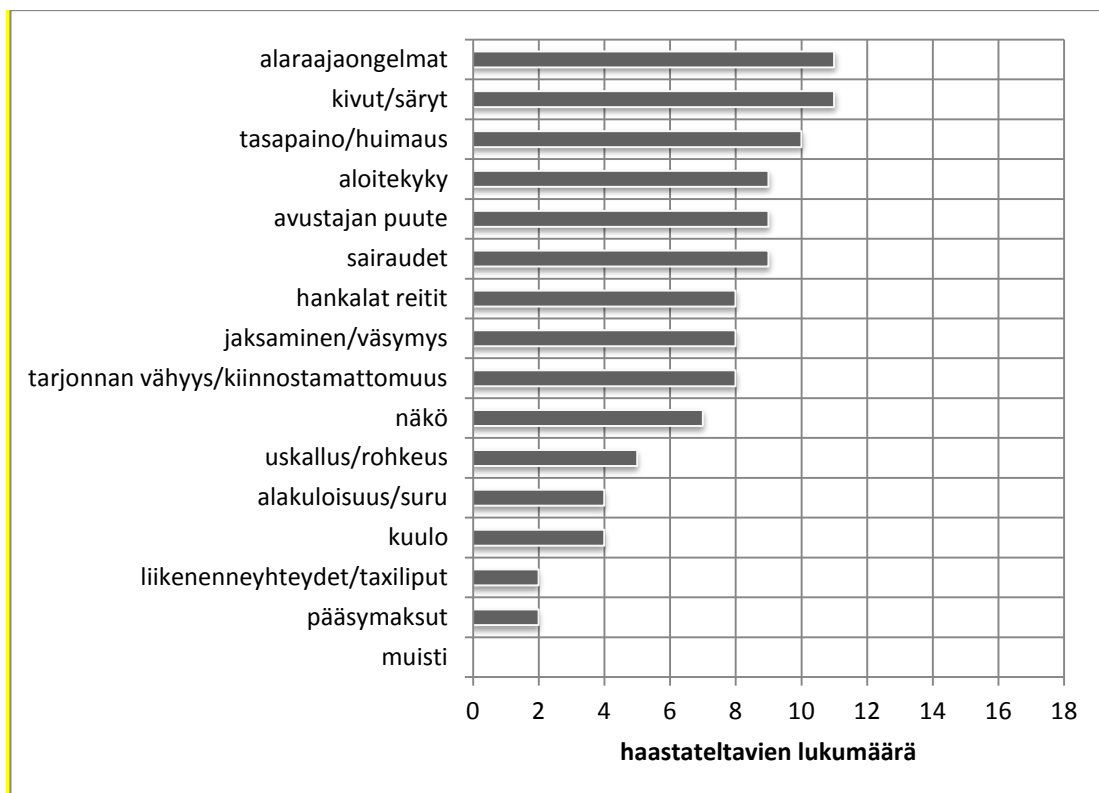

Kuvio 4. Iäkkäiden kulttuurin harrastus eri aikakausina

7.5 Kulttuurin harrastamisen esteet

Haastattelulomakkeessa kysyttiin, mitkä asiat hankaloittavat mahdollisuuksia harrastaa kulttuuria. Puolet vastaajista koki suurimmaksi esteeksi harrastamiselle kivut, säryt, huimauksen sekä tasapaino- ja alaraajaongelmat. Sairauksien tuomat fyysiset rajoitukset vähensivät osallistumista yleensäkin. Halua olisi osallistua rientoihin, mutta fyysinen kyky ja jaksaminen estävät osallistumisen. Yksinäisyys lisäsi haastateltavien mukaan yleistä väsymystä ja haluttomuutta osallistua talon yhteisiin tapahtumiin. Monet haastateltavista mainitsivat ongelmaksi avustajan tai kaverin puuttumisen. Ystäväpalvelusta olivat jotkut saaneet talon ulkopuolisille kulttuurikäynneille saattajan. Sukulaiset harvoin ehtivät mukaan avustajiksi. Palvelutalon pitkät käytävät yhteisiin tiloihin veivät voimat. Erityisesti heikkonäköisillä kulttuuriin osallistuminen tapahtui vain omassa asunnossa.

Vähiten hankaloittivat alentunut kuulo, liikenneyhteydet tai pääsymaksut. Eräät haastateltavat toivat esiin pukemisen hankaluudet sekä voimakkaat parfyymien tuoksut tapahtumissa. Puolison sairastuminen ja hänen hoitamisensa vaikeutti joillain lähtemistä kotoa. Leskeytyminen vaati monilta vuosien sopeutumista ja elämänhalun palautumista. Omaishoitajana toiminen oli ollut monille vaativa ja täysipäiväinen työ. Yksin jäätyä omat sairaudet alkoivat oireilla ja mieliala oli vastaajien kertoman mukaan pitkään alhainen. Yksittäisinä terveysongelmina nousi esiin selkäsairaus. Kirkkojen akustiikassa oli erään vastaajan mielestä kehittämisen paikka. Hänen mukaansa hankala jälkikaiku tekee musiikista ja puheesta epäselvää. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Iäkkäiden kulttuurin harrastamisen esteet

7.6 Kulttuuriharrastusten toteuttaminen

Haastattelulomakkeessa tiedusteltiin, missä iäkäs haluaisi osallistua kulttuurin ja taiteen harrastamiseen. Vaihtoehtoina olivat palvelutalossa, muualla kuin palvelutalossa tai molemmissa edellä mainituissa. Vastaajista 80 % toivoisi tapahtumat omaan palvelutaloon ja 20 % sekä palvelutaloon että sen ulkopuolelle. Oman palvelutalon nykyinen kulttuuritarjonta todettiin vähäiseksi. Henkilökunnan kertoman mukaan esiintyjät ovat viime aikoina vähentäneet käyntejään taloudellisista syistä. Yhteiset tilat olivat haastattelujen aikana useimmiten lähes tyhjillään. Talon työntekijöiden mukaan olisi toivottavaa että myös lähialueen vanhukset osallistuisivat palvelutalon tilaisuuksiin ja palveluihin. Monille tutkimukseen osallistujista olivat iltapäiväkahvit odotettu tapahtuma, johon mentiin jo hyvissä ajoin yhteisen jutustelun vuoksi. Siihen yhteyteen toivottiin pientä ohjelmaa. Harrastamisen ajankohtaa kysyttäessä olivat vaihtoehdot aamupäivät, iltapäivät tai illat. Vastauksia tuli kahteenkin ajankohtaan yksittäisiltä vastaajilta. Eniten suosiota sai iltapäiväaika. Selvästi pienempi määrä

vastauksia tuli iltaan ja aamupäivään. Erityisesti aamupäivisin oli paljon muuta askarretta ja sitä myötä myös jaksaminen rajallista. Erään vastaajan mukaan ilta-aika harrastamiseen on huono, koska aikaisin herääminen väsyttää illalla. Myös sukulaisten ja tuttavien käynnit ajoittuivat iltaan.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastateltavat olivat hyvin iäkkäitä. Suurin osa oli yli 85-vuotiaita. Heidän liikku- mis- ja toimintakykynsä oli alentunut ja he olivat muuttaneet palvelutaloon avuntar- peen lisääntyttyä. Vastaajajoukoksi valittiin kotihoidon palvelujen käyttäjiä. Kau- pungin kotihoidon työntekijät kävivät päivittäin auttamassa pesuissa, pukemisissa, lääkkeiden otossa sekä ruokailuun liittyvissä asioissa. Kaikilla oli käytössä kävelyn apuväline. Asioinnit tapahtuivat harvoin talon ulkopuolella. Päivittäistä ulkoilua har- rasti vain kolmannes vastanneista. Kulttuuritapahtumienkin toivottiin toteutuvan omassa palvelutalossa. Haastateltavien psyykkinen toimintakyky oli hyvä. Tutkimus- tuloksissa ei saatu vastauksia muistihäiriöisten tai aivoverenkiertohäiriöitä sairasta- neiden kokemuksista kulttuurin harrastamiseen. Lievää masennusta potevien vasta- ukset olivat mukana tuloksissa. Useilla iäkkäillä kotihoidon asiakkaila kuitenkin näi- tä sairauksia on taustalla. Myös he hyötyvät taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaiku- tuksista.

Halua harrastaa ja osallistua on, mutta fyysiset oireet ja sairaudet haittaavat aktiivi- suutta. Esteeksi harrastamiselle ilmenivät alaraajaongelmat, kivut, säryt, tasapaino- ongelmat, huimaus, alentunut aloitekyky ja avustajan puute. Haastateltavat viettivät paljon aikaa yksikseen katsellen televisiosta elokuvia ja kuunnellen musiikkia radio- ta. Kiinnostus musiikkiin oli säilynyt läpi elämän. Jonkin verran luettiin myös lehtiä ja kirjoja. Työikäisenä olivat lähes kaikki tehneet käsitöitä, mutta kiinnostusta niihin ei nyt enää ollut. Tulevaisuudessa toivottiin palvelutalossa järjestettävän taide- ja va- lokuvanäyttelyitä sekä teatteri- ja tanssiesityksiä. Toiveena oli myös yhteinen luku- piiri, jossa vetäjä lukee uutisia, kirjoja tai runoja. Yhdessäolo koettiin hyväksi, mutta arkuus lähteä mukaan oli monella ongelmana. Aiemmat kulttuuriharrastukset olivat

olleet fyysistä jaksamista vaativia, kuten tanssi, matkustaminen sekä elokuvissa ja teattereissa käynnit. Nyt toiveissa oli harrastaa henkisempiä lajeja, kuten runoja tai musiikkia. Aistien heikennyttä olivat lukeminen, kirjoittaminen ja kirjallisuus jääneet pois harrastuksista. Kansanperinteet ja murteet eivät työiässä niinkään kiinnostaneet. Ikääntymisen myötä alkoivat kulttuuriperinteet omine lapsuus- ja nuoruusmuistoiheen nousta kiinnostuksen kohteeksi.

9 POHDINTA

Toteutin opinnäytetyöni tutkimusosan strukturoituna lomakehaastatteluna. Vastaajien korkeasta iästä johtuen kirjasin itse vastaukset lomakkeisiin. Olin kiinnittänyt erityistä huomiota lomakkeen selkeyteen ja kysymysten kohtuulliseen määrään. Ensimmäisille haastateltaville annoin lomakkeen myös tarkasteltavaksi kyselyn ajaksi. Heikentyneet aistit ja tutkittavien moniin asioihin keskittyminen yhtä aikaa hidasti tutkimusta ja päädyin esittämään kysymykset keskustelun lomassa. Kulttuuri käsitteenä oli monelle vieras ja tulkinnanvarainen asia. Kysymyksen asettelu ja vastausvaihtoehtojen selventäminen auttoivat vastaajia ymmärtämään asiat paremmin. Kyseleminen vaati objektiivisuutta ja yhdenmukaista tapaa esittää asia. Omassa työssäni iäkkäiden parissa toiminen, antoi kohtuullisen hyvät valmiudet kuunnella ja saada vastaukset kysymyksiin.

Tutkimuksen suorittaminen iäkkään kodissa vaati hienotunteisuutta ja kunnioitusta. Vastaanotto oli ystävällistä ja palvelutalon asukkaat mielellään kertoivat ajatuksiaan ja näkemyksiään kulttuuriasioista. Alun perin kvantitatiivinen tutkimus muuttui osittain myös kvalitatiiviseksi haastattelujen alettua. Kysymysten lomassa vastaajat kertoivat harrastamisiin liittyviä mielenkiintoisia taustatietoja ja kokemuksia. Yhdistettyäni nämä kaksi tutkimustapaa, sain laajemman selvityksen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimustulosten analysointi sai siten määrällisen tiedon ympärille kuvausta todellisesta kokemuksesta. Vastauksissa oli valittavana vain yksi vaihtoehto. Vastaajat kuitenkin mielellään vastasivat kahteen ja yhdessä neuvotellen päädyttiin jompaankumpaan. Harrastamisen esteissä oli selvästi vaihtoehtoina samaan asiaan liittyviä vaih-

toehtoja. Sairaus, kivut ja alaraajaongelmat saattoivat merkitä vastaajalle samaa asiaa. Myös liikkumisen apuvälineitä saattoi samalla henkilöllä olla kahtakin lajia. Kirjallisuus ja kirjojen lukeminen olivat sama asia, mutta eri vastauskohdissa. Nämä epäkohdat vähentävät hieman tulosten luotettavuutta.

Taustakysymykset liikkumisesta ja asumisesta olivat tulosten ja päätelmien kannalta oivallisia. Ne myös johdattelivat mukavasti varsinaiseen asiaan. Kulttuurin harrastamiseen liittyy olennaisesti toimintakyky ja fyysinen jaksaminen. Tutkimustuloksissa ilmeni selkeästi sairauksien aiheuttamien oireiden haitta osallistumiseen. Tämä on huomionarvoinen seikka toimintaa järjestettäessä. Lyhyet toimintahetket omassa palvelutalossa olisivat mahdollisia alaraajaongelmaisille tai kivuliaillekin asukkaille. Kuljetuspyörätuolin käyttö helpottaisi monen osallistumista. Palvelujen vieminen iäkkään kotiin olisi myös suositeltavaa. Kuva- ja äänikirjat, ääni- ja kuvatallenteet tai jopa vierailevat taiteilijat saattaisivat olla tervetulleita. Harrastusta estävinä tekijöinä olivat myös alhainen aloitekyky, avustajan puute ja hankalat reitit. Vapaaehtoisten kulttuurikavereiden käyttö olisi ratkaisu tähän. Ikäinstituutti on Turussa vuoden aikana kouluttanut avustajia. Kaiken kaikkiaan vapaaehtoisista avustajista on pulaa ja jonot palveluun ovat pitkiä. Opiskelijoiden käyttöä voisi hyödyntää. Tutkimusongelmakysymykseen, mikä hankaloittaa iäkkään mahdollisuutta harrastaa kulttuuria, sain selkeitä vastauksia. Näihin pulmiin pystytään löytämään ratkaisuja. Heikentyneiden aistien osuus osallistumisen esteinä oli mielestäni yllättävän pieni.

Työikäisenä harrastettuun kulttuuriin liittyvät vastaukset antoivat hyvää taustatietoa aiemmasta käyttäytymisestä. Vertailu nykytottumuksiin ja toiveisiin kuvaa toiminnan muuttumista. Kiinnostus käsitöiden harrastamiseen väheni ajan edetessä. Olisi kiinnostavaa saada vastaus siihen, onko kyse hienomotoriikan ja aistien heikkenemisestä vai sydänsairauksien aiheuttamasta kiellosta ylähartiaseudun jännittämiseen. Mielenkiintoista oli huomata kiinnostus musiikkiin muuttuvissa elämäntilanteissakin. Musiikin monipuolinen vaikutus ja helppo harrastettavuus, selittää tämän ilmiön. Osallistumista tekijänä vaativat kulttuurilajit olivat myös vähentyneet iän myötä. Matkailu, tanssi ja kirjoittaminen olivat jääneet ja osallistuminen oli muuttunut muidenkin kulttuurimuotojen osalta enemmän katsojana sekä kuulijana olemiseen. Haastatteluja tehdessä ilmeni, että teatteri- ja näytelmätaide olivat työikäisenä olleet osallistumista iltamiin ja harrastelijanäytelmiin. Teatteri tarkoitti nykyään enemmänkin

laitosteatteityyppistä toimintaa. Television ja radion seuraamisen tulokset kulttuurilisenä harrastuksena ovat hieman tulkinnanvaraista tietoa. Kaikki ohjelmatarjontaa ei ole taidetta ja kulttuuria. Välineenä kuitenkin ne ovat oivallisia ikäihmiselle mahdollistaen erilaisten taide-elämysten saamisen helposti omaan kotiin.

Nykyharrastaminen ja esteet harrastamiselle antavat yhdensuuntaista tietoa siitä, että sairaudet ja oireet hankaloittavat lähtemistä kodin ulkopuolelle. Sosiaaliset kontaktit vähenevät, oireet lisääntyvät ja toimintakyky sekä aloitteellisuus laskevat entisestään. Liikasen (2011) mukaan voimaantuminen ja elämän hallinta lisääntyvät kulttuurin harrastamisen ja osallistumisen myötä. Eri tutkimuksissa on myös todettu lääkkeiden käytön ja lääkärissä käyntien vähentyvän aktiivisen harrastamisen myötä. Voimavarakkeinen ajattelu ja mielekkäiden toimintojen löytäminen auttavat parempaan terveyteen ja hyvinvointiin. Myös Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelma 2010 – 2014, suosittelee kulttuuria osallisuuden, yhteisöllisyyden ja arjen toimintojen edistäjäksi.

Kyselytulosten mukaan vahvaa kiinnostusta oli harrastaa kulttuuria vielä tulevaisuudessaakin. Vastausvaihtoehdoissa oli listattu eri kulttuurilajeja. Tuloksista selviää, että yli puoleen vaihtoehdoista oli kiinnostusta saman verran tai enemmän kuin nyt harrastettuun. Tutkimustulos haastaa kulttuuritoiminnan järjestäjät lisäämään tarjontaa ja mahdollisuuksia osallistua. Vahvimmin nousi esille halu harrastaa teatteria, kuvataiteita, kansanperinteitä, runoja ja lausuntaa. Espoossa vuosina 2007 – 2008 toteutettu Kulttuuriketju -toimintamalli antaa hyvää tietoa kaupungin mahdollisuuksista toteuttaa kulttuuripalveluja, elämyksiä ja esityksiä iäkkäille. Mallissa kaupungin tukemat taideyhteisöt velvoitetaan tuottamaan ja kehittämään kulttuuritarjontaa henkilöille, jotka terveydellisistä tai muista syistä johtuen eivät saavuta nykyisiä palveluja. Järjestäjien, osallistujien, omaisten ja henkilökunnan kokemukset Kulttuuriketjun toiminnasta olivat myönteisiä. Kulttuuripääkaupunki 2011-toiminnan innostamana Turku voisi kehittää iäkkäiden kulttuuripalveluja vietäväksi myös palvelutaloihin.

Haastateltavat kotihoidon asiakkaat asuivat palvelutalossa joko vuokralla tai omistusasunnoissa. Talossa asuvilla oli käytössä yhteiset oleskelu- ja ruokailutilat. Kotona asuvien ikäihmisten tulee lähteä kodin ulkopuolelle saadakseen harrastaa kulttuuria. Heidän kohdallaan lähipalvelut ja avustajien tarve mahdollisesti korostuvat. Otanta ei

kattanut näitä kotihoidon palvelujen piirissä olevia ikäihmisiä. Tutkimusta voisi jatkaa heidän osaltaan, jotta harrastamisen tarve ja esteet tulisivat laajemmin esille. Myös palvelutalojen kesken on eroavaisuuksia. Tutkimuksen kohteena olevassa talossa oli käytössä avarat toimintatilat sekä sisällä että ulkona. Talon henkilökuntaan kuului vain pari henkilöä, eikä yhteistä järjestettyä toimintaa juurikaan ollut. Tutkimustulokset ovat kuitenkin suuntaa antavia.

Tutkimuksen validiteettiin vaikutti kysymysten asettelu. Kysymysten vaihtoehtojen päällekkäisyys laski hieman tutkimustulosten arvoa. Reliabiliteettia tarkastellessa voidaan todeta, että haastattelijan mukanaolo ja kysymysten esittämistapa vaikuttavat varmasti vastauksiin. Toisen henkilön tekemänä saattaisi tulos olla hieman erilainen huolimatta strukturoidusta lomakkeesta. Eettistä pohdintaa suoritin koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimusluvissa korostin luottamuksellisuutta. Valituille lähetettiin tutkimuksesta kertova kirje yhteystietoineen. Kieltäytyminen osallistumiseen välittyi kotihoidon työntekijän kautta tapaamatta tutkimuksen tekijää. Vastaukset käsiteltiin nimettöminä ja kyselylomakkeet olivat vain tutkijan käytössä. Yhteenvedon jälkeen lomakkeet hävitettiin. Raportoinnissa ei ilmene palvelutalon nimeä. Tulosten kannalta ei otantapaikalla ole merkitystä. Tutkimuksessa tavoiteltiin iäkkään henkilön kokemusta kulttuurin harrastamisesta, eikä niinkään talon toiminnan kuvausta. Raportoinnissa Turun sosiaali- ja terveystoimen kotihoidon esimiehille kuvataan tutkimustuloksia hyödynnettäväksi yleisesti palvelujen kehittämisessä.

Tilastokeskuksen (2002) tutkimuksen mukaan konsertit, teatteri ja taidenäyttelyt olivat suosittuja kulttuurimuotoja yli 65-vuotiailla kotona itsenäisesti asuvilla. Tutkimus on samansuuntainen opinnäytetyön tulosten kanssa. Ikihyvä Päijät-Hämeen tutkimus suurten ikäluokkien harrastamisesta kertoo myös teatterin ja konserttien suosiesta. Taidemaalauksen, kuorolaulun ja soittamisen vähenivät vuosien edetessä, mutta katsojana olo lisääntyi. Tekemässäni tutkimuksessa todettiin myös osallistumisen muuttuvan yleisönä olemiseen iän karttuessa. Lapin yliopiston Kaupunki Elvi -tutkimus- ja kehittämishankkeen (2005) raportin mukaan 40 % yli 65-vuotiaista oli joutunut luopumaan harrastuksesta ikääntymisen myötä terveydellisistä syistä, mutta haluaisivat aloittaa vielä uuden harrastuksen. Tutkimukseni tuloksissa on nähtävissä myös ikäihmisten halu lisätä kulttuurin harrastamista tulevaisuudessa.

LÄHTEET

Heikkinen, E. & Marin, M. 2002. Vanhuuden voimavarat. Helsinki: Tammi.

Heikkinen, E. & Rantanen, T. (toim.) 2002. Gerontologia. 2. uud. p. Helsinki Kustannus Oy Duodecim.

Hohenthal - Antin, L. 2006. Kutkuttavaa taidetta: taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä. Jyväskylä: PS - kustannus.

Hyyppä, T. & Liikanen, H-L. 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kaskiharju, E. & Sarjakoski, H. 2009. Kulttuuriketju – pieniä suuria asioita ja hyviä käytäntöjä kulttuuritoiminnan järjestämiseksi hoitopaikoissa. Helsinki: Ikäinstituutti. Viitattu 15.12.2011.

www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/3/fid/88

Kemppi, L. 2008. Taide kantaa ja kannattaa. Taidetoiminnan merkitys eläkeiässä. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos.

Lehtonen, J. 2010. Samassa valossa. Näyttelijätyö hoitolaitoskiertueella. Kustannusosakeyhtiö Avain.

Liikanen, H-L. 2011. Ikääntyminen ja kulttuuri. Kohti seniorikulttuuria. Helsinki: Ikäinstituutti. Oraita 1/2011.

Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) 2003. Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS - kustannus.

Saarenheimo, M. & Pietilä, M. (toim.) 2011. Mielen Muutos masennuksen hoidossa. Mielialaongelmista kärsivien iäkkäiden ihmisten psykososiaalinen tukeminen. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.

Turunen, V. 2011. Moniammatillisuutta ikälakiin. Tehy-lehti 10, 10.

KYSELYLOMAKE

(rastita oikea vaihtoehto)

1/4

TAUSTATIEDOT:

1. SUKUPUOLI: ___ nainen ___ mies
 2. IKÄ: ___ alle 65v. ___ 65-74v. ___ 75-84v. ___ 85v. tai yli
 3. ASUMINEN: ___ yksin ___ yhdessä toisen henkilön kanssa

LIKKUMINEN:**4. ONKO KÄYTÖSSÄNNE SÄÄNNÖLLESTI**

KÄVELYKEPPI / KYYNÄRSAUVA	
ROLLAATOR	
PYÖRÄTUOLI	
MUU, MIKÄ?	

5. ULKOILETTEKO KESKIMÄÄRIN

PÄIVITTÄIN	
MUUTAMIA KERTOJA VIIKOSSA	
KERRAN VIIKOSSA	
HARVEMMIN	

**6. KÄYTTÖKÖ ASIOILLA / VIERAILUILLA / MATKOILLA
PALVELUTALON ULKOPUOLELLA KESKIMÄÄRIN**

PÄIVITTÄIN	
MUUTAMIA KERTOJA VIIKOSSA	
KERRAN VIIKOSSA	
HARVEMMIN	

7. TAPAHTUVATKO EDELLÄ MAINITUT KULKEMISET YLEENSÄ

KÄVELLEN	
BUSSILLA	
TAKSILLA	
OMALLA AUTOLLA AJAEN	
HENKILÖAUTON KYYYDISSÄ	
MUU, MIKÄ?	

8. HARRASTITTEKO TYÖIKÄISENÄ JOTAIN SEURAAVISTA**(vain yksi rasti riville)**

ei koskaan harvoin joskus usein

KÄSITYÖT/KÄDEN TAIDOT				
TV /RADIO				
MUSIIKKI				
TEATTERI / NÄYTELMÄT				
ELOKUVAT				
KIRJOJEN/LEHTIEN LUKEMINEN				
KIRJOITTAMINEN/KIRJALLISUUS				
RUNOT / LAUSUNTA				
KUVATAITEET				
TANSSIKULTTUURI				
HISTORIA				
KANSANPERINNE / MURTEET				
MATKAILU / ERI KULTTUURIT				
KESKUSTELUKERHOT				
MUU, MIKÄ?				

**9. OLETTEKO KULUNEEN VUODEN AIKANA HARRASTANEET
JOTAIN SEURAAVISTA**

ei koskaan harvoin joskus usein

KÄSITYÖT/KÄDEN TAIDOT				
TV / RADIO				
MUSIIKKI				
TEATTERI / NÄYTELMÄT				
ELOKUVAT				
KIRJOJEN / LEHTIEN LUKEMINEN				
KIRJOITTAMINEN/KIRJALLISUUS				
RUNOT / LAUSUNTA				
KUVATAITEET				
TANSSIKULTTUURI				
HISTORIA				
KANSANPERINNE / MURTEET				
MATKAILU/ERI KULTTUURIT				
KESKUSTELUKERHOT				
MUU, MIKÄ?				

**10. MIHIN SEURAAVISTA KULTTUURIMUODOISTA
HALUAISITTE NYKYÄÄN OSALLISTUA
 MAHDOLLISUUKSIENNE MUKAAN**

KÄSITYÖT / KÄDEN TAIDOT	
TV / RADIO	
MUSIIKKI	
TEATTERI / NÄYTELMÄT	
ELOKUVAT	
KIRJOJEN / LEHTIEN LUKEMINEN	
KIRJOITTAMINEN / KIRJALLISUUS	
RUNOT / LAUSUNTA	
KUVATAITEET	
TANSSIKULTTUURI	
HISTORIA	
KANSANPERINNE / MURTEET	
MATKAILU / ERI KULTTUURIT	
KESKUSTELUKERHO	
MUU, MIKÄ?	

**11. HALUAISITTEKO ETTÄ EDELLÄ TOIVOTUT HARRASTUKSET
 TOTEUTUISIVAT**

PALVELUTALOSSA	
MUUALLA KUIN PALVELUTALOSSA	
MOLEMMISSA EDELLÄMAINITUISSA	

12. HALUAISITTEKO HARRASTAA KULTTUURIA MIELUUMMIN

AAMUPÄIVISIN	
ILTAPÄIVISIN	
ILTAISIN	

**13. MITKÄ SEURAAVISTA ASIOISTA KOETTE
HANKALOITTAVAN MAHDOLLISUUKSIANNE
 HARRASTAA KULTTUURIA**

TARJONNAN VÄHYYS / KIINNOSTAMATTOMUUS	
SAIRAUDET	
KIVUT / SÄRYT	
JAKSAMINEN / VÄSYMYS	
TASAPAINO / HUIMAUUS	
ALARAAJAONGELMAT	
MUISTI	
KUULO	
NÄKÖ	
ALOITEKYKY	
ALAKULOISUUS / SURU	
USKALLUS / ROHKEUS	
HANKALAT REITIT (raput, hissit, ovet, etäisyydet)	
PÄÄSYMÄKSUJEN HINNAT	
LIIKENNEYHTEYDET, TAKSILIPUT	
KAVERI / AVUSTAJA PUUTTUU	
MUU, MIKÄ?	

TERVEISET IKÄIHMISTEN KULTTUURIHARRASTUSTEN JÄRJESTÄJILLE:

*Lämpimästi Kiitoksia ajastanne ja vaivannäöstänne!
 Mukavia hetkiä kulttuurin parissa, Tuula Korpela*

21.12.2011

PYYNTÖ TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Olen Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen työntekijä. Opiskelen työn ohessa Satakunnan ammattikorkeakoulussa, kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa. Tavoitteenani on valmistua KUNTOUTUKSEN OHJAAJAKSI (AMK) keväällä 2012. Opiskeluun liittyen teen opinnäytetyöni [REDACTED], kotihoidon asiakkaista. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää IKÄIHMISTEN KULTTUURIN HARRASTAMISTA.

Tutkimukseen liittyvät haastattelut tapahtuvat 28 – 30.12.2011 haastateltavan kotona. Tarkempi ajankohta ilmoitetaan myöhemmin. Aikaa haastatteluun kuluu 15 – 30 minuuttia. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja ne ovat ainoastaan tutkijan käytössä. Tutkimustulosten yhteenvedon jälkeen kyselylomakkeet hävitetään.

Pyydän kohteliaimmin osallistumistanne tutkimukseen.

Ystävällisin terveisin,
Tuula Korpela
puh.050 - 5426737

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

Anomus/päätös

Tutkimuksen/
opinnäytetyön lupaDnro 14644-2011

Anoja/anojen suku- ja etunimet

Korpela Tuula Anneli

Anoja on

AMK-opiskelija ☒Muu tutkija ☐Henkilökunta ☒

Nykyinen työnantaja tai oppilaitos

Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Nykyinen virka tai toimi

fysioterapeutti

Kotiosoite ja puhelin

Jalustinkatu 7 D 28, 20880 Turku

p. 050 542 6737

Tutkimuksen nimi ja aihe

Väheneekö kulttuurinälkä ikääntyessä

Tutkimuksen kohderyhmät

palvelutalon kotihoidon asiakkaat

Tutkimusaineiston koko

20-30 henkilöä

Tutkimus on

opinnäytetyö, mikä Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

muu tutkimus, mikä

kehittämistyö, mikä

Tutkimusmenetelmä kvantitatiivinen strukturoitu haastattelu

Tarvittavat resurssit Haastattelut /kotihoito / yht. 5- 15 tuntia. Haastateltavien valinta/palveluesimies/ 1-2 tuntia.

Aineiston kokoamisajankohta

Tammikuun alku 2012

Tutkimuksen arvioitu valmistumisajankohta

kevät 2012

Ohjaajat lehtori Merja Sallinen merja.sallinen@samk.fi

Tutkimussuunnitelman hyväksyminen

Kyllä ☒ Ei ☐

Päätösnumero

Tutkimusluvan myöntäjä SARI AHONEN

JAKELU

Tutkimuslupa: tutkimuksen vastuuhenkilö, luvan saaja, tutkimus- ja kehitysyksikkö
Tutkimusraportti ja tiivistelmä: vastuuhenkilö, tutkimus- ja kehitysyksikköKäyntiosoite
Kristiinankatu 1
20100 TurkuPostiosoite
PL 670
20101 TurkuFaksi
02 2626 899Puhelin
02 2662 111 (vaihde)
02 2626 607 (kirjaamo)Sähköposti
etunimi.sukunimi@turku.fi
sosiaalijaterveystoimi@turku.fi
www.turku.fi